

Zuzana Szatmáry

Súperenie

Spisovateľ Juraj Špitzer by mal roku 2009 deväťdesiat rokov. Len zlomyseľný hlupák by mi vyčítal, že ho, súc jeho dcéra, pripomínam. Ved' od malička mi doma namiesto otca bol hlavne partizánskym veliteľom a znášali sme sa výborne len ďaleko a mimo priestoru domova. Obaja sme boli bohorovne a často nechutne intelektuálni a antagonistickí súperia a natoľko sme sa z akejsi bláznivej hrdosti obávali obvinenia z rodinkárstva, že mnohí známi aj neznámi sa nesmierne čudovali, keď náhodou zistili, že vášniví diskutéri a protivníci sú otec a dcéra. Obidvaja sme sa však aj osýtchali, aby hrdosť na toho druhého nevyzerala ako samochvála. Priateľom by nikdy nenapadlo poselať cez jedného prosbu, odkaz či žiadosť druhému a často sa mnohí snažili zjemňovať alebo eliminovať naše názorové strety.

Domov, ale inde

S mojimi textami a vlastne so mnou nikdy nebol spokojný a tvrdil na základe akýchsi pokrivených rakúsko-uhorských predstáv o vzťahu k potomkom, že pre moje dobro. Vyžadoval odo mňa tisíckrát viac vedomostí, než som mala nielen v súvislosti s textom, ale s čímkoľvek som sa stretla alebo som mienila vykonať.

Jediné, čo bez výhrady akceptoval, bolo moje kuchárske umenie, výchova syna a moja domácnosť. Doteraz som presvedčená, že nielen preto, lebo to bolo príjemné a pohodlné. Náš klasický domov na Medenej mu nahrádzal Nemcami zavraždených rodičov a vojnou multiplikovanú neschopnosť vytvoriť si po vojne vlastnú funkčnú rodinu. Miloval v driemotách na diváni pri kuchyni štrnganie riadov, šumenie vody, ohrievanej v hrnci a vanilkovú vôňu z pečenia bábovky: „Dcéra moja, toto je domov,“ vzdychol si za každým.

Ohmatávanie zla

Práve pre všetko, čím sme si boli, mali byť a neboli, nám obojom neuveriteľne záležalo na názore a hodnotení toho druhého. Otec je mŕtvy štrnásť rokov a ja rovnako, ako cítia aj mnohí priatelia, cítim jeho skeptický a kritický pohľad. Kladiem si otázku, čo by asi povedal alebo si odpovedám jeho vlastnými vytrpenými otázkami a odpoveďami. Rovnako ako on hľadám znaky, symptómy a syndrómy nielen stredoeurópanstva, ale ľudských súvislostí vôbec, ohmatávam zlo a snažím sa, pravdaže ako inak, po svojom, zlu rozumieť a odstraňovať ho, nie ako protiváhu, ale ako prekážku dobra.

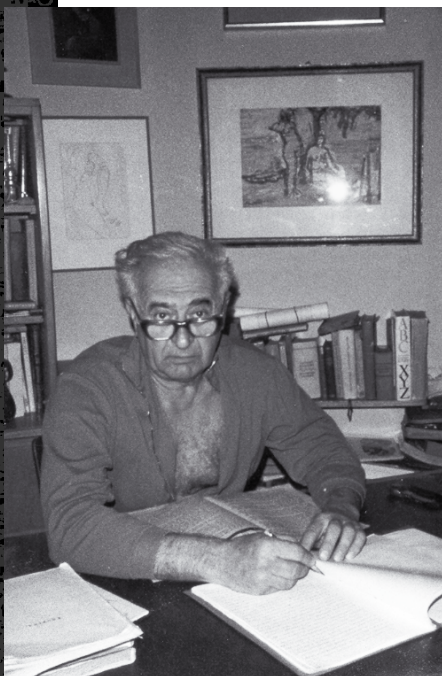
Osobnosť

Keď varím rascovú polievku, naložím si do jeho misky. O rascovej polievke sníval, keď mrzol a hladoval v horách ako mladý partizánsky veliteľ, ktorým vlastne navždy ostal. Možno preto sa ako disident stal aspoň dunajským komisárom vodného zemepisu a týmto titulom sa recesisticky rád predstavoval. V samote sa neskutočne týral, občas vrazil, že ako každý správny starý Žid, všetkými možnými vinami sveta a hlavne vlastnými, ozajstnými aj indukovanými, ale navonok bol v akejkoľvek spoločnosti „studnicou vedomostí, hlbokou ako baňa Cígel“, skvelým zabávačom, šarmantným „kurizantom“, diskusným partnerom, učiteľom, zdatným kartárom, konzultantom. Tak dobre dokázal ukryť pred ženskými objektmi svojho záujmu intenzívne mačovstvo, že sa mi dodnes prihovárajú neznáme panie a oznamujú mi, že „rozumeli sme si a hovoril mi žabček“.

Ivan Kamenec: Viac som prijímal...
Milan Kamenec: Viac som prijímal...
Eduard Kamenec: Viac som prijímal...
Stanislav Kamenec: Viac som prijímal...
Fedor Kamenec: Viac som prijímal...

Vnuk

Vnuk sa mu pozdával, veď vyrástol skoro na dva metre a športoval. Rozumeli si, možno aj preto, že Mišo si z neho nič nerobil a Mišovi jedinému dovolil si z neho ťahať a pritom si jeden druhého s úľubou považovali. Mišo chodí za ním pohovárať sa na židovský cintorín a oznamuje mu, čo nového.

Prichytený u seba v pracovni (90. roky)

Retazenie

Na poslednom stretnutí väzňov z koncentračného tábora Nováky v Izraeli som bola s ním. Podarilo sa mu získať zo Slovenskej televízie kópiu veľkolepého a patetického filmu o Novákoch, premietala sa u majiteľa obchodu s práčkami, kuchynskými robotmi a televízormi nad táckami s akýmisi presladenými koláčikmi. Nikto, ako obvykle, nepočúval, nepozeral, všetci repetili, lebo sa dávno nevideli. Otec to vzdal „ach, nikdy sa, možno chvalabohu, nezmenia“ a išli sme von fajčiť.

Na druhý deň som ho dopoludnia našla na pláži pred hotelom. Každých tridsať metrov boli sprchy s retiazkami ako na toalete. Retiazky však boli vysoko a deti na ne nedosiahli. Otec vytrvalo na horúcom slnku poťahoval retiazky a deti ujúkali a poskakovali pod prúdmi chladnej vody, konečne našli obetavého dospelého človeka. „Pozri sa, len sa pozri. Nie je to nádherné? Sprchy. Vedia, že sa nemusia báť sprchy. Vedia, že zo sprchy ide voda a nie plyn.“

Stál tam a poťahoval kovové retiazky, dokým sa posledné židovské decko neodbehlo jašiť do tyrkysového mora.